

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XIV. De libertate actus Fidei: ubi de pia affectione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO DECIMAQUARTA.

De libertate actus Fidei. Vbi de
piâ affectione.

NON inter infimas tractatus hujus controversias ponenda hæc de actus Fidei libertate difficultas, utpote quæ primos etiam Theologos in tam diversas traxit sententias. Libertas porro, de qua sermonem hic instituimus, non est libertas à coactione, seu vi extrinsecus illatâ, sed perfectissimâ libertas indifferentiâ, ita nimirum, ut positis omnibus ad objectum aliquod ob divinam auctoritatem credendum in actu primo requisitis, homo adhuc plenè sui juris sit, & vel omnem circa rem propositam cohibere actum possit, vel etiam contrarium elicere. Hoc verò non ita intelligendum est, quasi intellectui ipsi hæc insita sit libertas & indifferentiâ, ut se ad utramque contradictionis partem inslectere, & in hunc vel illum actum prohibito prodire possit; hæc enim virtus, voluntatis propria est, quæ arbitra mentis, pro suâ tum in alias animi facultates, tum etiam intellectum potestate, eum ad hunc vel illum actum determinat, & ab omni etiam judicio exercendo interdum cohibet: imò ubi obscure, ut in presenti contingit, objectum proponitur, intellectum in obsequium Fidei captivat, & suo subdit imperio.

SECTIO PRIMA.

Sitne actus Fidei liber, & à motione
voluntatis dependens.

I.

Actus Fidei à voluntate pendere potest mediâtè & immédiâtè.

Actus Fidei duobus modis à voluntate pendere potest, mediâtè, & immédiâtè. Tunc dicitur mediâtè pendere à voluntate, quando voluntas imperat intellectui ut mysterium, quod credendum proponitur, consideret, motivâque ad assensum illi præbendum conducentia, maturè ponderet. Immédiâtè verò tunc à voluntate pendet actus Fidei, quando jam proposito objecto, & perpensis motivis, imperat voluntas intellectui, ut actu credat, & articulo proposito assensum de facto præbeat. De hoc secundo modo concurrenti voluntatis procedit præfens quæstio; determinatio enim mediata actibus Fidei cum actibus aliarum scientiarum est cõmunitis, cum penes voluntatem sit, intellectum ad objecti etiam scientifici considerationem applicare, vel illius considerationem impedire

Sermo hic est de determinatione voluntatis in mediâtè.

Primus itaque hæc in re dicendi modus est Cælestani 1. 2. quæst. 65. art. 4. qui tale voluntatis in intellectum imperium esse affirmat, ut etiam nullâ ratione vel motivo assentiendi proposito, illum ad assensum objecto illi præbendum cogere despoticè possit. Sed contra: objectum enim assensus seu judicii est verum, saltem apprens, sicut objectum prosecutionis in voluntate est bonum: unde sicut cogere se nequit voluntas ad amandum id, quod saltem non apparet bonum, ita nec cogere potest intellectum ad assentiendum illi, quod non apparet verum: alioqui judicare pro libito quis posset, homines in tali civitate, Constantinopoli ex gratia esse paros, & statim relicto priori actu, judicare eos esse impares, cum ad utrumque assensum eliciendum par sit ratio, aut potius nulla. Sic etiam persuadere quis sibi pro arbitrio posset Turcam esse mortuum, Antichristum natum, & sexcenta hujusmodi, quæ manifestè apparent quàm parum sint rectæ rationi consentanea. Tandem hæc sententia pugnat apertè cum doctrinâ Philosophi 2. de animâ, textu 157. dicentis, posse nos phantasiari cum volumus; opinari autem non ita. Voluntatis ergo imperium in intellectum non est despoticum, ut in

II.

Nullâ præcedentia ratione cogere nequit voluntas intellectum ad assentiendum objectis.

Incommoda ex hujusmodi voluntatis in intellectu inintellectu.

Dicitur quoddam Aristoteli.

membra

TOM. II.

membra externa, sed politicum, propositis scilicet rationibus illum rationali modo movendo.

III. *Docent nonnulli positivum voluntatis imperium ad actum Fidei non requiri.*

Secunda sententia est Scoti, & aliorum, positivum scilicet voluntatis imperium, ad actum Fidei circa mysterium aliquod elicendum non esse necessarium, sed si voluntas negativè se habeat, & non renitatur, posse intellectum mysterium propositum credere, nec quidquam ex parte voluntatis aliud requiri, quàm ut assensum non impediatur. Sed contra: actus enim Fidei divinæ est vera obedientia; sic enim ait Apostolus ad Romanos 10. vers. 16. *Non omnes obediunt Evangelio.* Idem ad Romanos 1. vers. 6. sic habet: *Acceperimus gratiam ad obediendum Fidei:* obedientia autem est actus voluntatis, & libera ac meritorea divinæ legis, seu præcepti Fidei adimpletio, & actus humanus; hic autem sine libero voluntatis consensu haberi non potest, ut Tomo præcedente, in tractatu de actibus humanis cum communi Doctorum sententiâ ostensum est.

Ostenditur ad Fidem non sufficere ut voluntas se habeat negativè.

IV. *Intellectus à motu non necessitatur ad assensum Fidei.*

Hinc à fortiori sequitur, non posse subsistere eorum sententiam, qui docent, positâ applicatione mysterii, & consideratione motivorum, intellectum summo impetu rapi ad credendum illud mysterium, non minus quàm positis præmissis evidentibus rapitur ad assentiendum conclusioni scientifica. Qui dicendi modus tribuitur Holcoth in 1. quæst. 1. & aliis: Idem, ut testatur P. Turrianus Disp. 29. dub. 1. docuit Complutensis quidam Theologus; qui proinde asserbat actum Fidei non immediate, sed mediate tantum esse liberum, nempe prout est in potestate hominis se ad mysterii & motivorum considerationem applicare.

V. *Mysterio eodem modo à concionatores propositis quidam Fidem adhibent, quidam non adhibent.*

Hoc tamen, ut dixi, nullo modo subsistit: positâ enim frequenter multis simul eadem applicatione mysterii, aliqui credunt, alii non, sed in suâ infidelitate culpabiliter persistunt. Sic cum S. Paulus, ut habetur Act. 17. in Areopago concionaretur Atheniensibus, S. Dionysius & alii nonnulli dictis ab eo Fidem habuerunt, & ad religionem Christianam conversi sunt, aliis, qui eandem concionem audiverant, non conversis. Sic etiam Luca primo Zacharias Angelo nasciturum ipsi filium dicenti credere noluit, & propterea est punitus, ergo potuit credere, alioquin non fuisset ei data vitio incredulitas, ergo quando debite alicui per motiva applicatum aliquod mysterium, non necessitatur ad credendum. Unde sacra Scripturæ nos frequenter ad mysterii debite propositi assentiendum hortantur, & ab incredulitate absterrent, quorum tamen utrumque frustra fieret, si ubi res aliqua credenda ritè proponitur, non possit quis ei dissentire: sicut frustra quis alicquem hortaretur, ut assentiatur demonstrationi mathematicæ.

Frustra Scriptura ad credendum hortantur, frustra deterrere ab incredulitate.

VI. *Ad credendum debite propositis requiritur per se inclinatio voluntatis.*

Vera itaque sententia docet, etiam propositis, & debite per motiva applicato objecto, ut quis illud credat requiri positivam motionem voluntatis: ita S. Thomas hic, quæst. 2. art. 9. ad 2. & 1. 2. quæst. 17. art. 6. quem sequuntur Thomistæ. S. Bonaventura in 3. distinct. 13. art. 9. quæst. 2. Richar. art. 6. quæst. 1. Suarez hic, Disp. 6. Sect. 6. Turrianus Disp. 29. dub. 1. Coninck Disp. 13. dub. 4. & Disp. 9. n. 73. & 74. & alii: quamvis illi, qui ex motibus credibilitatis aiunt evidenter convinci mysteria Fidei esse vera, dicere nequeant motionem voluntatis ad assentiendum mysterii per Fidem, esse necessariam, cum jam aliunde juxta illos sit quis ad hunc assensum determinatus.

Quamvis dicere nequeant, requiritur ad Fidem voluntatis impulsus.

Probatur ergo ex iis, quæ supra, n. 3. allata sunt, mihi quo ad hoc ostendendum videntur efficacissima. Deinde Marci ultimo, vers. 15. & 16. dicit Christus discipulis: *Prædicate Evangelium omni creatura: qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui autem non crediderit, condemnabitur.* Et ibidem, vers. 14. Christus exprobrasse dicitur incredulitatem discipulorum: hæc verò manifestè arguunt ad actum credendi requiri libertatem, & consequenter volitionem, nec enim vel Fides laudem & præmium mereretur, vel incredulitas vituperium, nisi liberè exercerentur, essentque actus voluntarii, & morales.

VII. *Ostenditur motum voluntatis esse ad actum Fidei necessarium.*

Ad laudem requiritur actus moralis.

SECTIO SECUNDA.

Uterius ostenditur ad actum Fidei requiri motionem voluntatis.

QUAMVIS ex iis, quæ Sectione præcedente dicta sunt, satis constat ad assensum mysterio per motiva credibilitatis applicato præbendum requiri inclinationem voluntatis, quia tamen multi non acquiescunt, res hæc, utpote non parvi momenti, aliis adhuc argumentis est firmanda, declarandumque quo pacto Fides, non quoad exercitium tantum, sed etiam quoad specificationem sit libera.

I. *Declaratur actum Fidei debere esse voluntarium & liberum.*

Apostolus ergo ad Romanos 10. cum Iasæ cap. 53. conqueritur; *Quis, inquit, credidit auribus nostris?* quod arguit actum credendi, libertati nostræ esse subiectum, & penes nos esse credere vel discredere, actum Fidei vel infidelitatis seu incredulitatis elicere, sicque libertatem nos hac in parte habere, non quoad exercitium tantum, sed etiam quoad specificationem. Hinc ulterius idem Apostolus ad Romanos 10. v. 10. *Corde, inquit, creditur ad iustitiam, nomine autem cordis, ut ibidem notat S. Thomas, intelligitur voluntas.* Ad quam rem insuper Actor. 8. v. 37. dixit Eunuchus Philippus: *Si credis ex toto corde, hoc est ex totâ voluntate, sicut de amore Dei passim dicitur, debere esse ex toto corde.*

II. *Apostolus ad Rom. 10. Iasæ c. 53.*

Actus Fidei est liber non quoad exercitium tantum, sed etiam quoad specificationem.

Maximum etiam ad hoc asserendum sumitur fundamentum ex Conciliis. Inprimis itaque Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. ait: *Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credendo vera esse, quæ à Deo revelata sunt:* quibus verbis clarè docet homines ad assensum mysterii Fidei præbendum determinari liberè per voluntatem. Hoc ipsum expressis verbis tradiderat antea Concilium Arausicanum secundum can. 5. ubi dicitur: *Initium Fidei esse ipsam credulitatis assensum: eumque nobis per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem.* In Concilio etiam Toletano 4. cap. 55. *Sicut, inquit, homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens perit, sic propria mentis conversione quisque credendo salvatur.* Quibus Conciliorum testimoniiis optime insitit P. Hurtado hic, Disputat. 45.

III. *Docent Concilia Fidem esse debere liberam, adeoque includere voluntatem.*

Concilium Tridentinum, Arausicanum, & Toletanum.

Ratio demum à priori hujus asserptionis est; quia, ut in superioribus latè declaravimus, objectum formale Fidei est auctoritas divina obscure proposita, experientia autem certum est intellectum solâ evidentia cogi, seu necessitari ad assensum: ut ergo cogatur hic & nunc, & capivetur in obsequium Fidei, intervenire debet voluntas, suoque imperio eum ad assentiendum compellere.

IV. *Ratio à priori cur actus Fidei requiratur motum voluntatis.*

Intellectus non cogitur nisi ad veri- deniam ob- jecti. compellere. Quod verò dicunt nonnulli, ad hoc ut actus Fidei, circa mysterium per motiva credibilitatis propositum, liberè eliciatur sufficere, ut voluntas non renitatur, rejectum est Sectione præcedente, numero tertio.

V. Hanc etiam veritatem apertissimè tradunt Sancti Patres: primò itaque S. Augustinus tract. 26. in Joannem: *Multa, inquit, potest facere homo non volens: credere autem non potest nisi volens.* Deinde de Prædeterminatione Sanctorum cap. 5. sic habet: *Quisquis audeat dicere, ex seipso habere Fidem: non ergo accepi, profectò contradicit huic apertissime veritati: non quia credere, aut non credere, non est in arbitrio humana voluntatis, sed in electis preparata voluntas à Domino, &c.* Idem docet S. Irenæus lib. 4. cap. 62. *Non tantum in operibus, inquit, sed etiam in Fide liberum, & sua potestatis arbitrium hominum servavit Dominus, &c.* Hoc etiam docet S. Ambrosius, S. Bernardus, Origenes, & alii.

S. Augustinus. S. Ambrosius. S. Irenæus. S. Bernardus. Origenes.

VI. Objicies primò, non esse necessarium ut actus Fidei sit liber immediatè, sed sufficere quòd sit liber mediatè, seu quoad primam mysterii applicationem, ita nimirum ut voluntas intellectum liberè applicet ad objecti illius & motorum considerationem, quamvis hac applicatione & consideratione positâ, actus credendi inde secutus sit necessarius. Sed contra: Scripturæ enim, ut Sectione præcedente vidimus, hortantur ad Fidem, seu ad assensum mysterio jam applicato præbendum, & dehortantur ab infidelitate, seu ne quis objecto hoc modo proposito assensum denegat, quod tamen, uti diximus, frustra fieret, si, ubi mysterium semel est propositum, non sit in hominis potestate eidem non assentiri: sic namque non magis esset liber actus Fidei, quam conclusio Mathematica, aut visio ocularis, hæ enim quoad primam applicationem sunt liberæ. Deinde contingere posset, ut quis casu & sine omni libertate & merito mysterium aliquod crederet, si nimirum aliquis illi nihil minùs antea cogitanti, imò invito articulum Fidei sub motivis proponeret, hic enim secundum hos auctores in ipso assensu Fidei nullam exercet libertatem, nec meretur, sed neque applicat se liberè ad cogitandum de mysterio, cum ipsi inopinanti, imò invito, ut dixi, proponi possit, ergo nec ullam hic habet libertatem, nec meritum.

Declaratur quo pacto ad Fidem non sufficit, ut objectum liberè applicetur.

Sequatur posse aliquem sine omni libertate & merito credere.

VII. Objicies secundò: vel intellectus antecedenter ad motionem, seu imperium voluntatis habet motivum sufficiens ad credendum, vel non habet: si habet, frustra ergo requiritur determinatio voluntatis ad assensum Fidei, cum prius elicere eum possit intellectus, quam inclinatio illa, seu motus voluntatis existat. Si pro illo priori, intellectus sufficiens motivum ad credendum non habet, nequequam accedit inclinatio voluntatis, cum novum lumen non adferat, intellectus autem nisi aucto lumine, majorèque apparente inter extrema connexionem, elicere actum jam non potest, quem antea defectu motivi non poterat, cum voluntas motivum intellectus nequeat supplere.

VIII. Inefficax quomòdum huius diffinitio solutio.

adversarios intellectus antea assentiri mysterio proposito potuisset, imò necessarò assensus fuisset: si verò antea connexionem extremorum non apprehendebat intellectus, qua ratione efficere potest voluntas ut eam jam apprehendat, nec enim auget vim ejus & perspicaciam in intelligendo, nec novum proponit motivum, ergo efficere nequit, ut intellectus modò connexionem extremorum apprehendat.

Ad solutionem itaque notandum, duo motorum genera ad assensum Fidei, seu actum credendi esse necessaria, intrinseca sive terminativa, & extrinseca sive impulsiva: motiva intrinseca in actu Fidei sunt objectum ipsum, seu mysterium, quod credendum proponitur; & auctoritas divina, hæc enim duo intrinsecè ab omni assensu Fidei attinguntur; unde voluntas, horum motorum defectum nullâ ratione supplere potest; nisi enim hæc adsint, actus Fidei divinæ elici omnino non potest.

Motiva extrinseca, seu impulsiva, illa dicuntur, quæ intrinsecè actus Fidei non attingit, sed præviè tantum ad eum eliciendum requiruntur, moventque voluntatem, ut illum imperet: hujusmodi sunt motiva credibilitatis, sanctitas nimirum doctrinæ, antiquitas, consensus populo- rum, Pontificum in Sede Petri ad hunc usque diem nunquam interrupta successio, miracula, & similia, de quibus fusè supra, Disp. septimâ.

Ad argumentum itaque num. 7. propositum dico, voluntatem supplere non posse motivum intellectus intrinsecum; hoc namque, ut numero non ostendi, omnino necessarium est ad assensum Fidei, utpote ad quod actus credendi immediatè semper terminatur; supplere nihilominus potest motiva extrinseca, seu impulsiva, efficiendo nimirum ut veritati, seu connexioni extremorum, quam antè apprehendebat, credere tamen ob rei obscuritatem & sublimitatem non poterat, nunc præbeat assensum, quod est *capere intellectum in obsequium Fidei.*

Hoc verò non ita est intelligendum, quasi intellectus rationes illas impulsivas, seu motiva non repræsentet, isthæ enim omnia proponit voluntati, hæc namque, cæca cum sit, quicquid videt, per intellectum videt, & alienis oculis, non suis. Cum tamen prædicta motiva, ut supra Disputatione octavâ ostendi, non connectantur essentialiter cum mysteriis, seu articulis credendis, non determinatur per se intellectus ad rebus illis assentiendum, sed necessarius est impulsus, seu imperium voluntatis. Intellectus nihilominus per actum Fidei motiva hæc credibilitatis non attingit, hic siquidem assensus in rem, quæ proponitur, fertur merè propter auctoritatem divinam.

Addo denique, hanc difficultatem illos præcipuè urgere, qui intellectum statuunt realiter distinctum à voluntate, maximè si dicant, sicut multi dicunt, animam ipsam in actus intellectus & voluntatis immediatè non influere; In hac enim sententiâ perinde fermè est, ac si essent duo supposita realiter distincta. In sententiâ verò, quam Disp. 12. & 13. de Animâ defendi, intellectum scilicet & voluntatem nec à se invicem, nec ab animâ realiter distingui, & animam ad actus omnes immediatè per se concurrere, hoc argumentum omnino non urget, aliud siquidem non est, quam quòd idem suppositum, melius jam penetratis motivis credibilitatis, imperet sibi ut actum Fidei eliciat.

Intellectus imperio voluntatis non apprehendit de novo connexionem extremorum.

IX. Duo motorum genera in omni assensu Fidei interveniunt.

X. Quamvis motiva extrinseca, seu impulsiva actus Fidei.

XI. Motivum intrinsecum assensu Fidei supplere nequit voluntas, potest extrinsecum.

Cur ante imperium voluntatis non credas intellectus.

XII. Intellectus rationes hæc impulsivas cognoscit, eas tamen non attingit per actum Fidei.

XIII. Hoc argumentum illos maximè urget, qui dicunt, animam ipsam in actus intellectus & voluntatis immediatè non influere; In hac enim sententiâ perinde fermè est, ac si essent duo supposita realiter distincta.

In aliâ opinione non urget hæc difficultas.

In

TOM. II.

XIV. *Res tota declaratur exemplo à naturalibus de sumpto.*

In aliâ tamen etiam sententiâ sustineri utenque potest solutio data; sicut servus jubente Domino, interdum terram fodit, quamvis non ob eundem finem, quem habet dominus, sed quia persuasum habet, bonum hic & nunc esse domino obedire. Sic cum videat intellectus bonum & honestum esse in præsentî voluntatis imperio obtemperare, eâ impellente assensum Fidei circa objectum, quamvis obscure propositum, elicit.

XV. *Solvitur alia objectio contentans assensum Fidei esse necessarium.*

Tandem, ut occurram objectioni, quæ à nonnullis hic fieri solet ad probandum actum Fidei esse necessarium: dicunt namque, sicut qui Romam nunquam vidit, de illius tamen Urbis existentia dubitare non potest, utpote quam à tot fide dignis existere accipit, ita cum non à paucioribus, fidèque etiam dignioribus habeamus mysteria Fidei nostræ esse vera, non magis de eis, quam de existentia Romæ dubitare possumus, sed necessariò rapimur ad assensum. Respondetur tamen, latam hic esse disparitatem; tot enim tamque graves difficultates ac dubia circa res Fidei occurrunt, ut homines ab iis credendis recedant, efficiantque, ut non solum non necessitentur ad assensum, sed novo insuper determinativo, imperio scilicet voluntatis, ad hoc indigeant. At verò contra existentiam Romæ nulla occurrit difficultas. Sed hæc de re fusè dictum est in superioribus.

Quare mysteria Fidei non necessitentur ad assensum.

SECTIO TERTIA.

Inquiruntur varia circa voluntatem credendi, & piam affectionem.

I. *Non ad Fidem tantum divinam, sed etiam ad humanam requiritur motio voluntatis.*

QUÆRES primò, Utrum ad Fidem etiam humanam necessaria sit voluntatis determinatio? Negat P. Coninck Disp. 13. de Actib. dub. 4. num. 40. & 41. quamvis enim, inquit, media opinionis, vel Fidei etiam humanæ evidentiam in objecto non ostendant, nec illud clarè probent esse verum, probant tamen esse evidenter probabile. At sanè mira mihi videtur hæc doctrina; aliud namque est judicare objectum aliquod esse evidenter probabile, aliud objectum illud esse verum: primum quidem contingit quoties pro conclusione aliqua afferuntur rationes evidenter probabiles, sed hic non est actus Fidei, nec enim recumbit hic actus in auctoritate dicentis, sed in evidentia probabilitatis objecti. Sic etiam motiva credibilitatis mysteriorum Fidei divinæ manifestè ostendunt mysteria illa esse evidenter credibilia, & hoc judicat quisquis objecta hoc modo sibi proposita considerat, non tamen propterea judicet mysteria illa esse vera, nec circa illa elicit actum Fidei divinæ, credendo scilicet propter auctoritatem divinam ea ita se à parte rei habere, sicut motiva suadent. Quemadmodum ergo ad Fidem divinam, ita etiam ad humanam hominis unius requiritur inclinatio voluntatis; quantumvis enim mihi constet hominem aliquem hoc vel illud dicere, potest nihilominus vel fallere, vel falli, sicque datur adhuc locus motioni voluntatis. Aliud esse videtur, cum plurimi sine contradictione in eodem conspirant, ut esse Romam.

Aliud est objectum aliquod esse evidenter probabile, seu credibile, aliud esse verum.

Cur ad Fidem humanam requiritur inclinatio voluntatis.

II. *An solum ad primum*

QUÆRES secundò: Utrum non ad primum tantum actum Fidei circa aliquod objectum, sed ad omnes etiam sequentes circa illud requiratur

motio, seu imperium voluntatis? P. Suarez hic, Disp. 6. Sect. 7. num. 7. sine ait, quamvis ad primum illum actum Fidei requiratur pia affectio, seu imperium voluntatis, ubi tamen habitum quis actuum credendi objectum illud acquisivit, docet nullam amplius imperii voluntatis esse necessitatem, sed solum ad applicandum intellectum ad cogitandum de articulis Fidei, hæc verò applicatione positâ ait nos ex habitu operari, & sine novâ motione voluntatis actus Fidei circa objectum illud elicere.

actum Fidei circa aliquid quod objectum necessarium sit imperium voluntatis.

III. *Tam ad actum Fidei sequentes, quam ad primum requiritur determinatio voluntatis.*

Sed contra: Ratio siquidem, quare ad actum Fidei eliciendum requiritur imperium voluntatis, est obscuritas objecti, cum ergo, quantumcumque in variis quis se circa objectum illud credendi actibus exercuerit, eadem semper maneat in objecto obscuritas, manet semper necessitas extrinseci determinativi, & opus est inclinatione voluntatis. Deinde actus Fidei, etiam milies repetiti, semper sunt obscuri, ac proinde generare nequeunt habitum clarum, sed obscurum tantum, & sui similem. Et idem est de speciebus ab actibus Fidei circa objecta illa relictis, non enim sunt actibus, à quibus relinquuntur, clariores. Non ad primum ergo actum tantummodo, sed ad omnes insequentes requiritur imperium voluntatis, sive hoc naturale sit, sive supernaturaliale, de quo postea.

Nec habitus, nec species sunt clariores actibus.

IV. *Ex magna postea credendi facilitate non arguitur minime tunc intercedere imperium voluntatis.*

Verum est quidem, ubi quis actus varios Fidei circa objectum aliquod elicit, minore eum postea difficultate rem illam credere; hoc tamen non arguit tunc non intercedere imperium voluntatis, sed solum intercedere imperceptibiliter, ut in eo contingit, qui longâ consuetudine didicit artificiosè pulsare citharam, hic enim ubi artem perfectè callet, imperium illud internum, quo digitos summâ celeritate & facilitate movet, non sentit, cum tamen juxta omnes illud semper dari sit certissimum. Provenit ergo hæc facilitas tum à voluntate, quæ diuturno hujuscemodi imperii actuum exercitio citius multo hos Fidei actus imperat: tum ab intellectu, qui longo usu intensiores jam species acquisivit, quæ simul cum inclinatione voluntatis, ad hos actus facilitant.

Unde procedat prædicta facilitas.

V. *Habitus conclusionis solus nunquam supplet locum præmissarum.*

Dices: Quotidianâ constat experientia, ubi quis conclusioni alicui assensum propter præmissas aliquoties præbuit, cum postea eidem conclusioni ex habitu à prioribus actibus producto, summâ cum facilitate sine præmissis assentiri, ergo & ex habitu elicere similiter circa prædictum objectum actus Fidei poterit absque imperio novo voluntatis. Respondetur, habitum conclusionis solum, nunquam supplere locum præmissarum, sed semper confusa saltem memoria præmissarum intervenit, quæ propter præmissas quarum facit nos recordari, movet ad assentendum conclusioni, quamvis habitus ad facilitatem illam plurimum conducat.

Intervenit semper confusa quedam memoria præmissarum.

SECTIO QUARTA.

Debeatne hic credulitatis affectus esse supernaturalis.

QUÆRES tertio: Utrum pia hæc voluntatis affectio esse debeat in substantiâ supernaturalis. Negat Scotus in tertio, Distinct. 25. quaest. 2. & alii nonnulli. Dicendum nihilominus cum communi sententiâ esse in substantiâ supernaturali.

I. *Pia voluntatis affectio ad actum Fidei requiritur, est supernaturalis.*

supernaturalem: ita Suarez Tomo primo in tertiâ parte, quaest. 7. art. 3. & lib. 2. de Gratiâ, cap. 5. ac denique hic, Disp. 6. Sect. 7. Hurtado hic, Disp. 46. Sect. 1. Coninck in præfationi, Disp. 13. dub. 5. Lugo hic, Disp. 10. Sect. 3. Arriaga hic, Disp. 17. Sect. 4. num. 25. Torrez Disp. 46. Molina in Concordiâ q. 14. a. 13. Disp. 8. Granada tractatu 9. Disputat. 3. & alii passim.

II. Supernaturalitas pia affectionis ostenditur ex Conciliis.

Concilii Arauscani ac Tridentini definitiones de pia affectione, seu initio Fidei.

III. Docent Patres voluntatem credendi esse supernaturalem.

Inspiratio & infusio Spiritus S. arguit actum supernaturalem.

IV. Pia hac affectio est meritoria, ac proinde esse debet supernaturalis.

Sicut alia voluntas sunt supernaturales, ita & voluntas credendi.

V. Supernaturalitas pia affectionis non impedit quo minus à Fide sumatur initium salutis.

Verum integritatem actum meritorium cum actu Fidei.

Præcipua secundum omnes veritatis hujus probatio desumitur ex Conciliis; hæc enim ad assensum Fidei liberum & meritorium ultra gratiam legis & doctrinæ requirit veram internam gratiam per Christum; hoc namque in primis docet Concilium Arauscanum secundum can. 2. & 5, ubi, non augmentum tantum, sed etiam initium Fidei, ipsumque adeo credulitatis affectum asserit esse per donum gratiæ, id est, inquit, per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem, & nobis naturaliter non inesse. Latèque idem profequitur can. 6. & 7. Idem clarissime docet Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 6. his verbis: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ à Deo revelata, & promissa sunt.*

Hoc insuper expressè tradunt Sancti Patres; S. Fulgentius, S. Prosper, S. Hilarius, & alii, qui ad voluntatem credendi peculiare gratiæ adjutorium requirunt, quod apertè indicat, existimasse ipsos, eam quoad substantiam esse supernaturalem. In quâ etiam sententiâ clarum est fuisse S. Augustinum, tum de spiritu & literâ cap. 33. & 34. tum de Prædestinatione Sancto- rum capite sexto & octavo, ubi docet ad hunc effectum requiri *Inspirationem & infusionem Spiritus Sancti*, quæ voces denotant divinum aliquid, seu supernaturale. Et eodem modo loquuntur Concilia & Patres de hac voluntate credendi ac de actibus Spei & Charitatis, quos Theologi omnes docent esse in substantiâ supernaturales.

Hæc, ut dixi, est præcipua hujus veritatis probatio: ulterius tamen ostendi potest ex eo, quod Tomo præcedente, Disp. 126. Sect. 8. fusè declaravi, ad meritum scilicet necessarium esse actum supernaturalem, cum ergo hæc pia affectio, seu imperium voluntatis sit, ut vidimus, verum meritum, imo actus Fidei non nisi ratione hujus sit meritorius, cum à piâ hac affectione totam suam libertatem, ut jam ostensum est, hauriat, supernaturalis sit necesse est. Et fanè non video cur voluntas visitandi infirmos, dandi eleemოსynam, & hujusmodi sint supernaturales, & non volitio credendi Deo articulos Fidei revelanti, cum hic actus multo iis difficilior sit, multoque nobilior, utpote qui circa longè nobilior objectum versatur.

Dices: Nihil in Conciliis & Patribus frequentius, quàm à Fide desumi initium salutis, eamque esse totius ædificii supernaturalis fundamentum, ergo ante Fidem nullus præcedere actus debet in substantiâ supernaturalis, ergo voluntas hæc credendi, cum Fidei actum antecodat, salvâ Conciliorum & Patrum auctoritate non potest esse supernaturalis. Huic objectioni fusè responsum est Disputatione præcedente, Sect. septimâ, numero quinto, & sequentibus, ubi diximus voluntatem credendi, seu piam affectionem, cum actum Fidei constituat in ratione liberi & meritorii, non censerî hac in parte actum ab actu Fidei,

dei, qualis ad justificationem requiritur, distinctum. Videantur dicta loco citato, & numero septimo.

Quamvis autem, ut sæpè diximus, sicut in aliis virtutibus dantur circa eorum objecta actus naturales, & supernaturales, ita etiam dari possunt voluntates credendi, non supernaturales tantum, sed etiam naturales, actus tamen naturales piæ affectionis ad proportionatè determinandum ad actum Fidei non sufficiunt, ut in simili ostendi Disputatione præcedente, Sectione septimâ, n. 2, nec opus est quidquam hæc de re isthuc adjicere. Addo solum non esse probandum, quod docet P. Suarez, qui sicut, ut Sectione præcedente, numero secundo vidimus, affirmat piam affectionem ad primum tantum actum Fidei requiri, non ad sequentes, ita in præfati ad primum similiter Fidei actum necessariam esse ait voluntatem credendi supernaturalem, ad sequentes verò sufficere ait naturalem.

Sed contra: Eadem siquidem est ratio de actibus Fidei sequentibus ac de primo, indeterminatione scilicet intellectus ad assentiendum rebus Fidei, & improprio actus naturalis ad determinandum ad actum supernaturalem. Deinde Concilia & Patres indiscriminatim loquuntur, dicuntque absque limitatione voluntatem credendi, seu credulitatis affectum esse ex peculiari gratiâ Dei, & infusione ac inspiratione Spiritus Sancti, ut supra vidimus numero secundo & tertio.

Dices: hæc determinatio provenit ab habitu infuso Fidei, qui est supernaturalis. Contra primo: Actus Fidei, non primus tantum, sed etiam sequentes sunt liberi & meritorii, ergo eorum determinativum debet esse quid liberum, & operatio vitalis, habitus autem infusus Fidei est in operando necessarius, & qualitas mortua. Contra secundo: Puer in infantiâ baptizatus, infusum sibi tunc accipit habitum supernaturalem Fidei, ubi verò ad rationis usum pervenerit, eget nihilominus piâ affectione, seu imperio voluntatis supernaturali, ut actum Fidei supernaturalem eliciat, ergo habitus infusus Fidei ad hanc determinationem non sufficit.

Dices secundo, per actus varios piæ affectionis in entitate supernaturales generari habitum supernaturalem piæ affectionis, & hunc immediatè ad assensum Fidei determinare. Contra: Passim namque negant Theologi dari hujusmodi habitus supernaturales acquisitos, & cum communi sententiâ eos negavi Disp. 31. de Animâ, Sect. 2. Contra secundo: Habitus isti supernaturales acquisiti, etsi darentur, non possent immediatè determinare ad assensum Fidei, habitus quippe acquisiti non determinant nisi producendo actus similes iis, à quibus sunt producti, ergo non per se immediatè, sed per actus piæ affectionis ad assensum Fidei determinant. Contra tertio: Hi enim habitus supernaturales acquisiti, etiam juxta auctores, qui eos admittunt, non dant simpliciter posse, sed tantum faciliè. Maneat ergo, ad omnes omnino actus Fidei novam requiri determinationem, seu voluntatem supernaturalem credendi. Quod verò de actu Fidei circa res revelatas diximus, idem dicendum est de revelatione, ad hanc scilicet eodem modo, quo ad res revelatas requiri determinationem voluntatis.

VI. Cur actus naturalis pie affectio non sufficit ad actum supernaturalem Fidei.

Non ad primum tantum actum Fidei, sed ad omnes etiam insequentes pie affectio debet esse supernaturalis.

VII. Eadem sententia tenens obicit, cum materialis, tum formalis obsecratio requirit eandem determinationem.

VIII. Non aliunde quàm à piâ affectione supernaturali provenire potest hæc determinatio ad actum Fidei.

IX. Si darentur habitus acquisiti supernaturalis piæ affectionis, non determinarent immediatè ad actum Fidei.

Habitus acquisiti, etiam supernaturales non dant posse simpliciter.

SECTIO QUINTA.

Quibusdam discussis natura piæ affectionis ulterius declaratur.

I. Cuiusnam virtutis efferatur pia affectio.

Peculiarem per se constituit virtutem.

Ad quid nonnulli piam affectionem reducant.

II. An pia affectio debeat esse actus usquequaque honestus.

Pia affectio, quamvis quoad intrinsecam sit semper actus honestus, potest extrinsecè vitari.

III. Obicit. Piam hanc affectionem non posse imperari ab actu naturali.

Non apparet quomodo pia affectio possit vitari.

IV. Determinatio per se ad actum supernaturalem debet esse supernatu-

Quæres quartò: Ad quam virtutem pertineat hæc pia affectio, seu voluntas credendi? Respondetur, quamvis ex variarum virtutum motivis elici possit, ut ex motivo obedientiæ, charitatis, &c. videri tamen propriam & peculiarem per se virtutem constituere, cujus motivum sit velle hominem credere ob honestatem, quæ peculiariter relucet in subjiciendo intellectum dictioni & auctoritati divinæ. Hæc autem virtus quamvis involvat generalem rationem obedientiæ actibus omnibus præceptis communem, singularem tamen in se continet honestatem ab aliis distinctam: ita Suarez hic, Disputatione septimâ, sectione secundâ, & tertia parte, quæstione septimâ, articulo tertio; Coninck in præsentî, Disputatione decimâ-tertiâ, dub. 6. Molina in Concordiâ, quæst. 14. art. 13. dub. 8. Valentia verò piam affectionem reducit ad virtutem studiositatis: idem etiam facit Torrez, Salas, & alii: nonnulli eam statuunt sub virtute religionis. Sed verius videtur quod diximus.

Quæres quintò: Utrum hæc pia affectio debeat necessario esse honesta: hoc est an licet ex natura suâ & intrinsecè hic actus sit bonus & honestus, possit nihilominus ab actu aliquo malo imperari, & hoc modo reddi extrinsecè malus. Negant nonnulli posse piam affectionem vitari, etiam ab extrinsecò, cum sit actus supernaturalis. Dico tamen, quandoquidem ut Tomo præcedente, Disputatione nonagesima secundâ, sectione quartâ ostendi, actus, non externus tantum, sed etiam internus, & supernaturalis vitari possit extrinsecè, per actum malum qui cum imperat; idem in præsentî dico de piâ affectione, eam scilicet quantumvis supernaturalem, posse hoc modo vitari, ut siquis hunc affectum, aut etiam Fidem referat ad vanam gloriam, aut alium finem minus honestum. Quoad prædicata tamen intrinsecè hi actus integri semper manent, & usquequaque honesti.

Dices: Disputatione præcedente, sectione 7. numero 2. & sequentibus, & hac Disputatione, sectione 4. numero sexto asseruisse nos, ideo iudicium practicum de credibilitate mysteriorum Fidei, & piam etiam affectionem debere esse in substantiâ actus supernaturales, quia actus omnis naturalis est improporcionatus & insufficientis ad excitandum actum supernaturalem; cum ergo actus hic malus sit naturalis, non poterit excitare seu imperare piam hanc affectionem, quæ est in substantiâ supernaturalis, & consequenter hæc ab illo non potest vitari. Hanc proinde sententiam tenet Suarez hic, Disputatione sextâ, sect. 7. num. 11. Idem docet Lugo Disputatione decimâ, sectione tertiâ, numero trigésimo octavo, & sequentibus; & alii.

Ad hoc tamen argumentum, quo præcipuè movetur Suarez, Respondeo cum Arriaga hic, Disputatione decimâ-septimâ, sectione 4. n. 41. quando dicitur imperium, seu determinationem ad actum supernaturalem debere esse supernaturalem, eique in entitate proportionatam, sermonem tantum esse de determinatione, per se

& connaturaliter ad actum supernaturalem requisitâ, non de determinatione quæ solum concurret per accidens; nil enim vetat quo minus hæc sit actus in substantiâ naturalis. Ratio verò huius est, nam ante hunc actum imperantem naturalem, & independentem ab eo voluntas habet omnia principia ad piam affectionem eliciendam necessaria: unde sine illo, imò sine omni actu naturali potuisset piam affectionem producere. Sicut ergo sine hoc actu integrum est voluntati supernaturalem credendi volitionem pro libito elicere, ita & eum si libuerit asumere potest, & piam affectionem per illum elicere.

Hinc à fortiori sequitur, posse simul cum piâ affectione bonâ & honestâ, dari volitionem pravam imperantem actum Fidei, ob finem scilicet aliquem non bonum, puta vanam gloriam, quæstum, aut quid simile. In hoc autem casu, actus hic Fidei utrumque bonus sit simul & malus, an malus tantum non perinde omnibus est exploratum. P. Arriaga hic, Disputatione decimâ-septimâ, sectione quartâ, numero quadragésimo sexto, asserit actum illum Fidei fore simul bonum & malum; sicut enim, inquit, à piâ affectione haurit bonitatem moralem, ita ab actu illo pravo desumit malitiam, sicque utramque in se tum boni tum mali rationem complectitur.

Hanc sententiam nunquam probandam existimavi: eam proinde latè impugnavi Tomo præcedente, Disputatione nonagesima primâ, sectione quartâ & quintâ. Quoad præsentem, ergo casum de hoc actu Fidei, dico, vel antecedentiam aliquam inter piam affectionem, & actum illum naturalem pravam intercedere, vel non, sed utrumque actum habere se concomitantè: si primum, actus ille qui alterum naturâ præcedit, dat actui Fidei denominationem boni vel mali, quia ille solus influit. Si verò habeant se concomitantè, uterque actus influit, & imperat assensum Fidei; hic tamen assensus non est simul bonus & malus, sed tantum malus, tum quia bonum ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu, tum ob alias causas loco proximè citato fusè declaratas, quæ hic non sunt repetenda.

Quæres sextò: Quamvis de factò pia hæc affectio sit libera, utrum saltem possit Deus necessitare voluntatem ad piam affectionem, & per eam ad assensum Fidei? Respondetur affirmative: nec enim peculiaris apparet difficultas cur non æquè necessitare possit Deus ad actum piæ affectionis, ac ad alios actus bonos, saltem tollendo deliberationem, ut in subitissimis motibus contingit, in hoc autem casu excitare posset hæc pia affectio ad assensum Fidei, & hic esset necessarius, sicut actus voluntatis, à quo procedit.

Quæres septimò: Utrum immediatè necessitare possit Deus intellectum ad actum Fidei sine ullâ piâ affectione præviâ. Probabilius mihi videtur hoc fieri posse: ita Torrez hic, Disputatione vigésima nonâ, sectione quarta, Coninck Disputatione decimâ-tertiâ numero 44. & alii, idque vel per concursum extrinsecum, per quem intellectum cogat ad actum Fidei eliciendum, vel per qualitatem intrinsecam infusam, quæ talis sit efficacia, ut intellectum per se & immediatè determinare queat ad credendum, quemadmodum lumen gloriæ in patriâ deteterminat immediatè ad actum visionis beatificæ producendum, quamvis & visio per concursum etiam extrinsecum

ralis, non qua tantum con. urris per accidit.

Sine actu malo imperante potuisset voluntas elicere piam affectionem.

V.

Simul cum piâ affectione bonâ dari potest volitio mala imperans actum Fidei.

Sine actu illo Fidei bonus, an malus, an utrumque.

VI.

Actus hic Fidei à piâ affectione & actu pravo imperantis, esse absolutè malus.

Bonum ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu.

VII.

Potest Deus necessitare ad piam affectionem, & per eam ad actum Fidei.

VIII.

Necessitare immediatè potest Deus ad assensum Fidei sine ullâ omnis piâ affectione.

extrinsecum produci possit, ut ostendi Tomo præcedente, dum de principiis visionis beatificæ.

IX. Adficiuntur nonnulla ad probandum omnem actum Fidei ex piâ affectione liberâ ortum, esse meritorem.

Assensus, non Fidei sanctorum, sed opinionis potest esse meritorius.

X. Virtus primus actus Fidei disponens peccatorem ad justificationem sui meritorius.

Diximus supra actum omnem Fidei imperatum à piâ affectione supernaturali liberâ esse meritorem, & quidem de actu Fidei hominis in gratiâ existentis nulla est difficultas; est enim de condigno meritorius gratiæ & gloriæ, sicut alii actus boni supernaturales ab homine iusto elicit, de quibus fusè dictum est Tomo præcedente, Disputatione centesimâ vigesima-sexâ. Actus tamen Fidei, cum non sit formaliter liber, sed tantum denominativè à piâ affectione, à qua procedit, sicut rationem liberi, ita & meritorii ab eadem desumit, habetque se hac in parte sicut actio exterior respectu interioris. Imo non assensus tantum Fidei, utpote qui infallibilis semper est summèque certus, est hoc modo meritorius, sed actus etiam opinionis ex piâ affectione supernaturali procedens, rationem meritorii fortitur. Huiusmodi opinionis assensus est ille, quo existimamus Beatissimam Virginem fuisse sine labe peccati originalis conceptam, qui actus, cum pius sit, non est cur esset nequeat meritorius.

Major difficultas est de primo actu Fidei in peccatore, qui justificationem præcedit, sit necne meritorius. Ratio verò dubitandi oritur ex Concilio Tridentino, quod Sess. 6. cap. 8. sic loquitur: *Gratis justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, que justificationem præcedunt, sive Fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur, &c.* Hic tamen Concilii locus non negat actui Fidei meritum de congruo, sed solum meritum simpliciter, seu de condigno; illud namque tan-

tummodo meritum hic negat, quod impedit quominus aliquid detur gratis, hoc autem solum præstat meritum de condigno, quod absolute exigit præmium, ad quod obtinendum ponitur: meritum autem de congruo nihil exigit, sed Deus ex quadam congruitate & decentiâ aliquid illius intuitu donat, quod tamen si non donaret, nec huic merito vim, nec merenti injuriam inferret; quod, ut dixi, secus contingit in merito de condigno. Quando autem ager, qui valet mille florenis venditur centum, non censetur in hoc casu ager ille dari gratis, sed pro pretio condigno inadæquato; unde ex solâ multiplicatione finium partium fit pretium agri condignum adæquatum, quod in actu illo Fidei non contingit. Centum ergo illi floreni soluti, vel sunt pretium condignum adæquatum partis illius agri, vel partiale totius.

Quo pacto meritum de condigno differat à merito de congruo.

Quid si ager valet mille, vendatur centum.

Dico itaque actus Fidei supernaturales ab homine necdum justificato elicitos, quamvis non sint meritorii de condigno respectu justificationis, eam tamen mereri de congruo: ita sanctus Augustinus tum alibi, tum Epistolâ 105. ubi sic habet: *Remissio peccatorum non est sine aliquo merito, si Fides illam impetrat.* Libro etiam de Prædestinatione Sanctorum, cap. 1. *Quis, inquit, dicat, eum qui inceptit credere, nihil mereri ab eo, in quem cepit credere?* Hanc etiam doctrinam aperte tradit S. Prosper libro primo de vocatione Gentium, capite vigesimo-sexto & alibi. Quare non rectè Valentia Disputatione octavâ, questionè sextâ, puncto quarto, cum aliis quibusdam affirmat, nec Fidem, nec ullum omnino actum in peccatore mereri justificationem de congruo.

XI. Actus Fidei ab homine peccatore elicit merentur de congruo gratiam justificationis.

Malè aliqui negant dari meritum de congruo respectu justificationis.

